

Referat: "Wpływ zajęć muzyczno-tanecznych na rozwój i wychowanie dziecka w wieku przedszkolnym" opracowany przez mgr Beatę Morys.

"Wpływ zajęć muzyczno-tanecznych na rozwój i wychowanie dziecka w wieku przedszkolnym".

"Muzyka jest językiem uniwersalnym, pełnym, często intuicyjnym i może stanowić najbardziej odpowiedni sposób dla wyrażania spontaniczności"

Muzyka, jako ważna dziedzina wychowania przez sztukę stanowi istotny czynnik rozwoju osobowości dziecka. Jest środkiem kształcenia humanistycznego, uwalniającego na wszelkie wartości ludzkie.

Na etapie początkowym buduje się podstawy tego kształcenia. Muzyka służy również ogólnemu rozwojowi dziecka: fizycznemu (ruchliwość, umiejętność utrzymywania ciała w równowadze), intelektualnemu (mowa, operacje myślowe, wrażenia, wyobrażenia, uwaga, pamięć), emocjonalnemu (uczucia, współczucie), estetycznemu. Dla prawidłowego rozwoju dziecka szczególnie dużo uwagi należy poświęcić wyzwaniu aktywności i ekspresji ruchowej tj. zabawom i ćwiczeniom muzyczno-rytmicznym.

Termin ćwiczenia muzyczno-taneczne jest określeniem bardzo szerokim, przez który należy rozumieć różne formy ćwiczeń ruchowych realizowanych przy muzyce. Ćwiczenia te typowe dla szkolnictwa ogólnokształcącego i muzycznego wyraźnie znajdują praktyczne zastosowanie również w terapii i rehabilitacji (patrz: programy aktywności M. i Ch. Knill oraz metoda W. Sherbone). Dzieci uczą się wykorzystywania w ruchu całego ciała w miejscu i przestrzeni, uczą się wypełniać ruchem bliższą i dalszą przestrzeń, poruszać w określonym kierunku.

Nieumiejętność gry na instrumencie melodycznym nie powinna być przeszkodą do prowadzenia ćwiczeń i zabaw muzyczno-tanecznych. Wrażliwość estetyczna, nie rozwijana w latach dziecięcych rzadko spontanicznie pojawia się w późniejszym wieku. Właśnie okres przebywania dziecka w przedszkolu i w niższych klasach szkoły jest najwłaściwszy dla rozpoczęcia podstawowej poważnie traktowanej edukacji muzycznej z zastosowaniem ruchu. Twórcami programów wychowania muzycznego z zastosowaniem ruchu (rytmiki) są: Emil Jaques Dalcroze i Karol Orff.

Jednym z kierunków przyjętych w pracy z dziećmi jest wykorzystanie ogromnych możliwości jakie niesie ze sobą muzyka dla realizacji różnorodnych zadań wychowawczo dydaktycznych stawianych przez program wychowania w przedszkolu.

"Program pracy wychowawczo - dydaktycznej z dziećmi sześciolletnimi uwzględnia, odpowiadające różnym sferom osobowości, określając zadania wychowania moralno - społecznego, umysłowego, technicznego, estetycznego i zdrowotnego. Treści podane w każdym dziale programu są jednak ze sobą integralnie powiązane, co daje możliwość jednoczesnego realizowania różnorodnych zadań wychowawczo - dydaktycznych." czytamy w programie wychowania w przedszkolu.

Jeżeli przyjmiemy to założenie także w odniesieniu do umuzykalnienia, wzbogacą się jego treści i ujrzymy zajęcia muzyczne w bogatszym świetle. Sięgając do innych działów programu można znaleźć cały szereg zagadnień odnoszących się także do zajęć muzycznych oraz odwrotnie, zagadnienia innych działów programu realizowane podczas umuzykalnienia.

Wzorzec do ćwiczeń muzycznych we współczesnym wychowaniu stanowią wybrane elementy metod Dalcroze'a, Orffa, Labana, Kniessów. Metody tych wielkich twórców pedagogiki muzycznej mimo różnic nie wykluczają się mogą być stosowane na przemian. Podkreślić należy wpływ tych zajęć na rozwój mowy, myślenia, zapamiętywania, porównywania, analizowania i uogólniania. Zajęcia te przyczyniają się do ogólnego rozwoju fizycznego, zapobiegają wadom postawy oraz je korygują. Kształtują świadomy ruch, oddech, ćwiczą koncentrację uwagi i orientację w przestrzeni oraz szybką reakcję na określone polecenia.

Zajęcia o charakterze ekspresyjnym, twórczym ujawniają i rozładowują wewnętrzne napięcia oraz uzewnętrzniają przeżycia dzieci, do tego są cennym czynnikiem terapeutycznym w łagodzeniu dziecięcych lęków i zahamowań.

Częsty kontakt dzieci z muzyką wywiera wpływ na osobowość dziecka, przyczynia się do kształtowania jego emocjonalnego i poznawczego stosunku do otaczającego świata i urozmaica zajęcia. Zbiorowe uczestniczenie w zabawach muzycznych uspołecznia, przeciwdziała uczuciu samotności, sprzyja w przyswajaniu form współżycia. W zakresie wychowania umysłowego obcowanie z muzyką rozwija wrażliwość zmysłową, pobudza proces spostrzegania, wyobraźni, koncentrację uwagi, daje okazję do dokonywania analizy i syntezy. Służy bogaceniu mowy, rozwija inwencję twórczą, wpływa na rozwój zainteresowań i umiejętności. Z

punktu widzenia wychowania zdrowotnego muzyka i ruch są źródłem radości, odprężenia, wyładowania energii i rozwoju fizycznego. Muzyka ma duże znaczenie w rozwijaniu wrażliwości na różnego rodzaju piękno oraz doskonaleniu estetykę poruszania się.

Ćwiczenia w ramach zajęć muzyczno-tanecznych w znaczący sposób wpływają na rozwój zdolności intelektualnych i reakcji psychomotorycznych, ponieważ: kształcą umiejętność koncentracji i równoczesnej obserwacji kilku zjawisk; kształcą szybką reakcję intelektualną, spostrzegawczość, umiejętność porównywania, analizy i syntezy, fantazję, pomysłowość, aktywność, umiejętność dokonywania wyboru, twórczą postawę; pomagają w osiąganiu umiejętności odprężania i skupiania; doprowadzają do pełnego podporządkowania aparatu ruchowego woli.

Taniec jako zabawa wywiera ogromny wpływ na rozwój psychofizyczny człowieka dzięki temu, że:

1. wprowadza radosny nastrój i samopoczucie.
2. podnosi stan zdrowia.
3. stwarza najlepsze warunki do czynnego wypoczynku.
4. wspomaga ogólny rozwój (głównie układ ruchowy, krążenia, oddychania, przemiany materii, itp.).
5. rozwija sprawność fizyczną (motoryka: siła, szybkość, zręczność, wytrzymałość).
6. wyrabia dodatnie cechy charakteru, a w szczególności świadomą dyscyplinę i karność oraz umiejętność zespołowego współdziałania i współzawodnictwa.

Zabawa taneczna stanowi przedmiot szczególnego zainteresowania dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Zabawy te wpływają korzystnie na umuzykalnienie oraz kształtowanie ich poczucia rytmu i koordynacji ruchowej. Wiąże się one z kształtowaniem estetyki ruchów ich piękna i harmonii. Wpływają korzystnie na poprawne utrzymanie się, co ma związek z kształtowaniem poprawnej postawy ciała. Sprzyja także intensyfikacji procesu oddychania.

Dostosowywanie formy ruchu do treści muzyki (piosenki) sprzyja wyrażaniu indywidualności i inwencji twórczej, jak też ujawnianiu zdolności obserwacyjnych i naśladowczych. Dużym walorem zabaw tanecznych jest to, że sprzyjają dobremu nastrojowi, wyzwalają radość i uśmiech, odprężają psychicznie, każą zapomnieć o zmartwieniach i kłopotach. W ten sposób stanowią doskonałą formę czynnego wypoczynku po intensywnej pracy umysłowej. Zabawa taneczna przyczynia się do wykształcenia u dzieci karności, koncentracji, przystosowania do pracy w zespole, a wreszcie do wyrobienia takich cech jak: orientacja w ustawieniu przestrzennym, szybka reakcja ruchowa na wrażenia słuchowe, panowanie nad swymi ruchami; wywiera ona również bardzo korzystny wpływ na rozwój psychiczny dziecka.

Zatem zabawa muzyczno - taneczna może pomóc dzieciom w dwóch głównych sferach rozwojowych:

1. rozwój fizyczny:
 - o dzieci doświadczają co to znaczy czuć się we własnym ciele jak w domu.
 - o uczą się używać ciała i kontrolować je na wiele różnych sposobów oraz przyswajają sobie dobrze wyposażony repertuar ruchu.
 - o nacisk położony jest nie na przyswajaniu konkretnych umiejętności, ale na rozwój ogólny, związany z opanowaniem różnych elementów ruchu, które mogą być zastosowane w wielu zadaniach fizycznych, z którymi dzieci mogą się spotkać.
2. rozwój osobowości:
 - o dzięki zabawom tanecznym dzieci nabierają silniejszego poczucia samego siebie.
 - o stają się bardziej pewne swoich możliwości.
 - o uczą się podejmować inicjatywę.
 - o uczą się wrażliwości na potrzeby i uczucie innych stają się bardziej wprawne w komunikowaniu i dzieleniu się doświadczeniami z innymi ludźmi (praca w grupie).
 - o uczą się skupiać uwagę na tym co robią.
 - o jeżeli zabawy muzyczno- taneczne są prawidłowo prowadzone dzieci doświadczają w nich satysfakcji z własnych dokonań.

Zajęcia muzyczno-taneczne uważane są często przez niektórych nauczycieli, jak i rodziców za rodzaj kaprysu, czy nic nie dającej oprócz ruchu zachcianki. Jednak tak nie jest. Chciałabym pokazać jak wielkie znaczenie mają one w życiu dziecka. To na tych zajęciach, gdy dzieci są radosne i rozbawione, w znacznym stopniu przyspiesza się rozwój takich procesów jak: wrażliwość, spostrzeganie, obserwacja, pamięć.

Aktywny udział w tych zajęciach wpływa również na rozwój pamięci, która potrzebna jest w ciągu całego życia. Dziecko łatwiej pamięta to, co jest zabarwione uczuciowo i to co zrozumiane i doświadczane. A w czasie zajęć tanecznych pamięć rozwija się przez zapamiętywanie kolejności ćwiczeń i konieczności ich samodzielnego wykonywania. Wyrabia się przy tym nawyk pracowitości i dokładności.

Taniec w życiu dziecka odgrywa niepowседневną rolę. Jest jedną z form zaspokajania potrzeby radosnego współżycia w gromadzie.

Ale to właśnie te zajęcia pozwalają dzieciom uwierzyć we własne siły, pomagają w pozbyciu się nieśmiałości oraz sprzyjają rozwojowi uczuć koleżeńskich.

Wpływają również w bardzo dużym stopniu na rozwój fizyczny dzieci. Ćwiczenia usprawniają ruchy niezbędne w życiu codziennym. Wyrabiają harmonijny rozwój aparatu ruchowego, prawidłową postawę, ekonomiczną pracę mięśni, równowagę zarówno psychiczną jak i fizyczną oraz koordynację ruchów przy współdziałaniu rąk, nóg, tułowia, głowy.

M. Przychodzińska - Kaciczak twierdzi, że: *"(...) dyscyplina, aktywność, uwaga i gotowość reakcji kształcone przez muzykę przenoszą się na inne dziedziny działalności dziecka, stąd ćwiczenia ruchowo - taneczne są ważne nie tylko dla umuzykalniania dziecka, ale i dla ogólnego jego rozwoju"*.

Według M. Dąbrowskiej i J. Grafczyńskiej: *"Zajęcia umuzykalniające powinny obejmować jak najszerszy krąg dzieci bez względu na ich uzdolnienia muzyczne, gdyż zajęcia tego typu wskazane są dla każdego dziecka, bowiem wpływają na właściwy rozwój tak fizyczny, jak i psychiczny dzieci"*.

Ćwiczenia muzyczno - taneczne wyzwalają w uczniach umiejętność swobodnego wypowiedzania się gestem i "otwierania" własnej osobowości dla najbliższego otoczenia. Uczą dzieci współdziałania w grupie, dyscypliny, solidarności, współodpowiedzialności.

Osobiste doznania i uczucie przynależności do grupy podczas tego rodzaju zajęć, dają dziecku możliwość doświadczenia muzyki i ruchu jako wartości, pomocnej w rozwijaniu twórczej i harmonijnej osobowości. Wykonywanie ćwiczeń daje satysfakcję, poprawia samopoczucie, dodaje wiary w siebie dzieciom nieśmiałym i zahamowanym.

Teresa Krzyżowska pisze: *"Ruch zgodny z muzyką przyczynia się do wyrobienia estetycznej postawy i kształcenia kultury ruchowej przenoszonej do życia codziennego. A właściwe "wyżycie" się ruchowe dziecka, daje mu odprężenie i naturalne nie obciążające nadmiernie zmęczenie fizyczne, co stanowi jeden z bardzo ważnych elementów terapeutycznych"*.

Zajęcia muzyczno - taneczne są również czynnikiem wspomagającym korekcję logopedyczną, a także z powodzeniem wpływają na likwidowanie wad pozornych. Ćwiczenia mowy umiejętnie i we właściwych proporcjach wplecione w zajęcia rytmiczno - ruchowe powodują odprężenie umysłowe, budzą wiarę we własne siły, dają lepsze samopoczucie. Należy prowadzić je ze wszystkimi dziećmi, aby: utrwalać prawidłową mowę, zapobiegać wadom wymowy, a w przypadku zaburzeń mowy by pomóc logopedzie.

Zajęcia muzyczno - ruchowe można urozmaicić uzupełniając je śpiewem, grą na instrumentach perkusyjnych, flecie czy dźwięko - szmerami wydobywanymi z niekonwencjonalnych źródeł dźwięku (na przykład przedmioty codziennego użytku - klucze, garnki, papier, a także ręce i nogi odpowiednio poruszane - pstrykanie, tupanie, szuranie itp.). Zajęcia muzyczno - ruchowe nabierają szczególnego znaczenia, jeśli są prowadzone metodą inspirującą uczniów do wykazywania się własną aktywnością twórczą. Organizacja i przygotowanie zajęć muzyczno - ruchowych nie należy do łatwych zadań dydaktycznych. Wymaga przede wszystkim od nauczyciela odpowiedniego przygotowania metodycznego i merytorycznego, wielu wcześniejszych przemyśleń, dużego zaangażowania, taktu oraz inwencji twórczej.

Zajęcia muzyczno - ruchowe są jednym z ważnych elementów mających wpływ na prawidłowy rozwój psychoruchowy dziecka. Pełnią funkcje profilaktyczne, jak też kompensacyjne w zakresie kształtowania ładnej sylwetki i wymowy. Ćwiczenia w ramach zajęć muzycznych w znaczący sposób wpływają na rozwój zdolności intelektualnych i reakcji psychomotorycznych, ponieważ:

- kształcą umiejętność koncentracji i równoczesnej obserwacji kilku zjawisk;
- kształcą szybką reakcję intelektualną, spostrzegawczość, umiejętność porównywania, analizy i syntezy, fantazję, pomysłowość, aktywność, umiejętność dokonywania wyboru, twórczą postawę; pomagają w osiągnięciu umiejętności odprężania i skupiania;
- doprowadzają do zupełnego podporządkowania aparatu ruchowego woli.

Na zakończenie pragnę dodać, że zajęcia muzyczno - taneczne w znacznym stopniu kształcą także wrażliwość estetyczną. Wyrabiają w dziecku dbałość o wygląd zewnętrzny i wdrażają je do kulturalnych form

bycia. Wpływa na to nie tylko wartościowy repertuar, ale również estetyczne warunki, w jakich zajęcia się odbywają, starannie przygotowane pomoce i jednolite kostiumy.

WNIOSKI:

Stwarzać okazję i organizować dzieciom zabawy muzyczno-taneczne.

Wpłatać te zabawy pomiędzy treści edukacyjne.

Zachęcać dzieci do uczestnictwa w zabawach muzyczno-tanecznych i ćwiczeniach rytmicznych.

LITERATURA

- M. Kisiel: Profilaktyka muzyczna w szkole. Nauczyciel i Szkoła". Impuls, Kraków 1998 Nr 2/5.
B. Miakisz: Materiały pomocnicze do zajęć muzyczno - ruchowych. WU WSP, Zielona Góra 1975.
J. Siemkowicz: Ćwiczenia muzyczno - ruchowe. PZWS, Warszawa 1972.
M. Przychodzińska - Kaciczak: Dziecko muzyka. Nasza Księgarnia, Warszawa 1981.
M. Dąbrowska, J. Grafczyńska: Zabawy rytmiczne i umuzykalniając dla dzieci. IW CRZZ, Warszawa 1974.
M. Brzana: Wykorzystanie gier i zabaw muzycznych do rozwijania umiejętności utrzymywania kontaktów społecznych. "Życie Szkoły" 1996 nr 11.
T. Krzyżowska: Zabawy z piosenką .Wyd. Amtel, Katowice 1995
W. Sacher: Wczesnoszkolna edukacja muzyczna .Oficyna Wydawnicza "Impuls", Kraków 1997.
Lipska E., Przychodzińska M.: "Muzyka w nauczaniu początkowym"
Cyrański Cz.: "Muzyka w szkole dla klasy I i II".
Misiewicz E., Gieruszczak D.: "Taka sobie muzyczka"
Smoczyńska - Nachtmann U.: " Kalendarz muzyczny w przedszkolu".
Januszewska - Warych M.: "Wpływ ćwiczeń muzyczno-ruchowych na poziom koordynacji słuchowo-ruchowej w przedszkolnej grupie dzieci 6-letnich".
Kilińska - Ewertowska E.: "Badania nad zastosowaniem ćwiczeń muzyczno-ruchowych w rehabilitacji dzieci z zaburzeniami mowy."
Stasińska K.: "120 lekcji muzyki w klasach I - III".
M. Kisiel: Profilaktyka muzyczna w szkole. Nauczyciel i Szkoła". Impuls, Kraków 1998 Nr 2/5.
B. Miakisz: Materiały pomocnicze do zajęć muzyczno - ruchowych. WU WSP, Zielona Góra 1975.
J. Siemkowicz: Ćwiczenia muzyczno - ruchowe. PZWS, Warszawa 1972.
M. Przychodzińska - Kaciczak: Dziecko muzyka. Nasza Księgarnia, Warszawa 1981.
M. Dąbrowska, J. Grafczyńska: Zabawy rytmiczne i umuzykalniając dla dzieci. IW CRZZ, Warszawa 1974.
M. Brzana: Wykorzystanie gier i zabaw muzycznych do rozwijania umiejętności utrzymywania kontaktów społecznych. "Życie Szkoły" 1996 nr 11.
T. Krzyżowska: Zabawy z piosenką .Wyd. Amtel, Katowice 1995.
W. Sacher: Wczesnoszkolna edukacja muzyczna .Oficyna Wydawnicza "Impuls", Kraków 1997.
O. Kuźmińska- "Aerobik, taniec i gimnastyka",
M. Stępień- "Program nauczania muzyki w klasach I-III szkoły podstawowej",
M. Wieczysty- "Tańczyć może każdy",
Z. Nożyńska- "Ćwiczenia muzyczno- ruchowe",
Wydawnictwo Klanza- "Tańce i zabawy dla grupy",
Wydawnictwo ZNP Kielce- "Rytm, muzyka, taniec w wychowaniu fizycznym".

Opracowała i zebrała
mgr Beata Morys